

Νεκρή μαμά, νεκρό παιδί

Ελεύθερη απόδοση από το ομώνυμο άρθρο (Dead mother dead child) του **Christopher Bollas**

Σάββας Μπακιρτζόγλου, ψυχολόγος-ψυχαναλυτής

Ο Bollas (1999) κάνει λόγο για την έννοια του «**εμβόλιμου**» (**interject**) αντικειμένου την οποία διακρίνει/ διαφοροποιεί απόλυτα από την έννοια του **ενδοβλημένου** (**introject**). Η πρώτη έννοια αφορά σε ένα εσωτερικό αντικείμενο το οποίο εμφιλοχωρείται στον ψυχικό κόσμο του υποκειμένου είτε εξαιτίας μιας γονεϊκής προβληματικής ταύτισης που παρεμβάλλεται (εμβόλιμα) στον εαυτό, είτε εξαιτίας ενός **τραύματος** από την *εξωτερική πραγματικότητα*, η οποία έχει σαν συνέπεια τον βιασμό του εαυτού. Ενώ το ενδοβλημένο αντικείμενο είναι επιθυμητό, το *εμβόλιμο* προξενεί μια ασυνέχεια στο υπόστρωμα του ιδιώματος (της «στόφας») του εαυτού εξαιτίας αυτής της έξωθεν ισχυρής /βίαιας και αναγκαστικής επιβολής. Η παρουσία του εμβόλιμου (τραυματικού) αντικειμένου στην ψυχική ζωή του ατόμου εμφανίζεται μέσω συμπτωμάτων όπως ο δισταγμός, η ανασφάλεια, η κενότητα, η εμβροντησία. Καθώς το εμβόλιμο αφορά σε κάτι αλλότριο που παραμένει ξένο από το υποκείμενο, το αντικείμενο αυτό δεν συμυκνώνει νοήματα συμβολικά, ασυνείδητα. Κατά τον Bollas (1999) τα άτομα που έχουν υποστεί τραυματισμούς από πραγματικά **εξωτερικά** γεγονότα (έξωθεν τραυματισμοί)-σε αντιδιαστολή με όσους έχουν υποστεί έσωθεν τραυματισμούς- είναι «κολλημένα» και ζουν σε ανεσταλμένη κατάσταση η οποία καθορίζεται από την (βίαια) **εισβολή της πραγματικότητας εντός του προσωπικού τους χώρου**, με αποτέλεσμα την αλλαγή (αλλοτρίωση) του εαυτού. Θέτει την κατά Green (1983) έννοια της «**νεκρής μητέρας**» ως παράδειγμα τραύματος για το παιδί. Το «**σύμπλεγμα της νεκρής μητέρας**» έχει να κάνει με την επανάληψη στη ζωή του υποκειμένου μιας **παιδικής κατάθλιψης** ως επί το πλείστον ξεχασμένης. Η παιδική κατάθλιψη στην προκειμένη περίπτωση έλαβε χώρα τη παρουσία του (μητρικού) αντικειμένου το οποίο ήταν αυτό το ίδιο απορροφημένο

από ένα πένθος (μητρική νεκρόπολις). Πρόκειται για το δράμα μιας μαμάς ερημωμένης και απαρηγόρητης. Τα αίτια του μητρικού πένθους δύνανται να ποικίλλουν και συνήθως δεν ομολογούνται. Ο Green (1983) κάνει λόγο εδώ για **λευκό πένθος** της μαμάς (απώλεια που δε μπορεί να βιωθεί). Στο *σύμπλεγμα της νεκρής μαμάς* τη στιγμή ακριβώς του τραυματικού συμβάντος, αυτό πεθαίνει ως **ψυχικό γεγονός**. Μολονότι είναι ένα γεγονός που συμπυκνώνει νοήματα για τη μητέρα, είναι αυτές ακριβώς οι σημασίες του που χάνονται για εκείνη. Ο Eliot στο ποίημα « *Η στιγμή της μητρικής θλίψης*» (“*the certain hour of maternal sorrow*”), μας υπενθυμίζει σε ποιόν βαθμό η απελπισία, η θλίψη και η απογοήτευση διατρέχουν την ψυχή όλων των μαμάδων, διαταράσσοντας τη διάθεσή τους... Η **νεκρή μαμά** αρνείται να βιώσει τις εσωτερικές διακυμάνσεις της σκοτώνοντας την επαφή με τις διαδικασίες της ψυχικής της ζωής. **Αποσυνδέεται από τις συγκινήσεις της παραμένοντας ένα είδος παθητικής γυναίκας τρωθείσας από τα αναπάντεχα πλήγματα της ζωής και τα συνεπακόλουθά της στα οποία όμως είναι σα να μην αντιδρά: παραμένει νεκρή απέναντι σ’αυτά. Συνήθως καταρρέει, σα να προσφέρει τον εαυτόν της στους θεούς, εν είδει θυσίας και δωρεάς προς αυτούς. Ίδου η έκφραση μιας μορφής (ερωτικού) πάθους, σε τελευταία ανάλυση, της μητέρας (το μικρό αγόρι μπορεί να ερωτικοποιήσει αυτήν τη διάσταση της μαμάς).** Η νεκρή μαμά απροσδόκητα αποεπενδύει το παιδί της, κάτι που το τελευταίο δε μπορεί να εξηγήσει, διαταράσσοντας τοιουτοτρόπως το ψυχικό του σύμπαν. Το παιδί τότε χάνει όχι μόνο την αγάπη της μαμάς του αλλά, επιπροσθέτως, και τα νοήματα αυτής της απώλειας στο μέτρο κατά το οποίο σε καμιάν περίπτωση μπορεί να εξηγήσει τι συνέβη. Γίνεται κατανοητό πως το σύνδρομο δεν αφορά στον πραγματικό θάνατο της μαμάς αλλά στο **θάνατο του μορφοειδώλου** της εντός του ψυχικού οργάνου του παιδιού. Εξαιτίας της μητρικής (λευκής) κατάθλιψης το ζωντανό μητρικό αντικείμενο (η μαμά ως πηγή ζωντάνιας για το παιδί), μετατρέπεται ξαφνικά και βίαια σε μια μορφή απόμακρη, άτονη, ημιάψυχη. Η μεταμόρφωση στην ψυχική ζωή του παιδιού κατά τη στιγμή του ξαφνικού πένθους της μαμάς (καθώς η τελευταία «τραβιέται» απρόσμενα από το παιδί της), βιώνεται από αυτό ως **καταστροφή** επειδή δια μιας, *χωρίς καμιά προειδοποίηση*, η αγάπη χάθηκε. Ένα τέτοιο βίωμα βαραίνει στο λιβιδινικό πεπρωμένο (ναρκισσιστικό και αντικειμενοτρόπο) του παιδιού με προεξάρχοντα τα συμπτώματα της ανικανότητας τόσο στις αντικειμενοτρόπες σχέσεις όσο και στην εργασία. Οι άνθρωποι αυτοί πιστεύουν ότι δεν αξίζουν να ευημερούν και κάθε φορά που ξεκινούν μια καινούργια

δουλειά ή μια καινούργια σχέση τα αμαυρώνουν όλα όπως ο *Ριχάρδος ο Τρίτος* (σύμφωνα με το έργο του Σαίξπηρ, ήταν ένα διεστραμμένο, κακόμορφο τέρας, που σκότωσε όποιον βρέθηκε μπροστά του, για να ανέβει στον θρόνο της Αγγλίας). Εγκαθίστανται πολύπλοκοι μηχανισμοί άμυνας του Εγώ, πρωτίστως μια (εξ'αντανακλάσεως) αποεπένδυση του μητρικού αντικειμένου από την πλευρά του παιδιού και μια ταύτισή του με τη «νεκρή μητέρα». Κατά τον Green (1983) το παιδί τότε μπορεί να επιχειρεί να επανορθώσει την απώλεια μιμούμενο τη μαμά του και ηχοαλώνοντας, με σκοπό την κατοχή του (μητρικού) αντικειμένου το οποίο δεν έχει πλέον. Μέσω της μίμησης δεν καταφέρνει απλώς να είναι σαν τη μαμά, αλλά γίνεται η μαμά. Οι άνθρωποι που τραυματίστηκαν από το σύνδρομο της νεκρής μαμάς δε μπορούν ν'αγαπούν, δεν δύνανται να μοιράζονται. Με αυτήν την έννοια η **μοναξιά** γι αυτούς αλλάζει πρόσημο: από κατάσταση αγχώδης και προς αποφυγήν μετατρέπεται σε κατάσταση θετική, την οποία γυρεύουν και εντός της οποίας φωλιάζουν.

Κατά τον Bollas (1999) όσοι ζουν ως «επιβιώσαντες» από ένα εξωτερικό τραυματικό συμβάν αποτελούν ένα είδος ζωντανών νεκρών των οποίων η «περπατησιά», τα κατώματα στη ζωή είναι ενδεικτικά ενός προηγηθέντος «θανάτου» και μιας καταθλιπτικής επίδρασης τα οποία προξενούν δυσμενείς μεταβολές. Στην πραγματικότητα η δομή αυτών των ανθρώπων ερείδεται επί μιας φαντασιώσεως συντήρησης και διατήρησης της νεκρής μαμάς κρατώντας την τοιουτοτρόπως δια παντός βαλσαμωμένη. Το πεθαμένο αντικείμενο μέσα τους γίνεται δόλωμα για κάθε ζωντανό αντικείμενο ορίζοντας έτσι ένα ειδύλλιο μεταξύ της ζωής και του θανάτου. Μπορεί να μαγεύονται από βιβλία και ταινίες **τρόμου** και γενικότερα από την κουλτούρα του τρόμου (“walking dead”). Τα κλασσικά βιβλία της Mary Shelley με ήρωα τον Frankenstein παρουσιάζουν φηγούρες πτωμάτων που ανασταίνονται με επιστημονικούς τρόπους. Ο Frankenstein και οι νεκραναστάσεις του θα μπορούσαν να αναπαριστούν την ψυχική κατάσταση τραυματισμένων ανθρώπων από εξωτερικά ολέθρια γεγονότα καθώς προσπαθούν να γιάνουν από μια μακάβρια εμπειρία που τους βούτηξε ανεπανόρθωτα στη *θανατίλα*. Ο Bollas σ'αυτές τις περιπτώσεις κάνει λόγο για έναν **μεταλλάξιμο / μεταλλαγμένο εαυτό** του υποκειμένου όπως αυτός εμφανίζεται στη σχέση του με τον άλλον, με το περιβάλλον. Το τραυματισμένο υποκείμενο μπορεί να μετατρέπει-λόγω της **μεταλλαξιμότητάς** του- μια φιλική ατμόσφαιρα με τον άλλο σε μια αλλόκοτη συνθήκη ικανή να «στριμώχνει» το αντικείμενο στη γωνία. Μπορεί να αναπτύσσει έναν **τερατώδη** εαυτό κυριευμένο

από το κακό με βίαιες, εχθρικές, επιθετικές και καταστροφικές φαντασίες και σενάρια κατάλληλα ακόμα και για ταινίες... που σοκάρουν τόσο αυτόν τον ίδιο όσο και τους άλλους. Θέλει να πείθει αλλήλους –συμπεριλαμβανομένου και του αναλυτή του- ότι είναι ένα τέρας και ότι τα καλά του αισθήματα μόνο εφήμερα είναι. Δεν πρόκειται για ένα ζωντανό δολοφόνο (δεν ταυτίζεται με τον εγκληματία) αλλά νοιώθει ότι είναι ένας περιπλανώμενος μεταλλαγμένος, ένα *μόμολο της κολάσεως* ανάμεσα στη ζωή και το θάνατο. Αυτοί οι ασθενείς μπορεί να φαντάζονται ότι γρονθοκοπούν και κτυπούν άλλους π.χ. στο λεωφορείο, ότι μαχαιρώνουν κάποιον στον υπόγειο σιδηρόδρομο (métro) ή ότι ανατινάζουν κτίρια. Μπορεί ακόμα να διασκεδάζουν ξαφνιάζοντας και τρομάζοντας τους άλλους. Ενδεχομένως σκέπτονται και κάνουν όλα αυτά επειδή επιμένουν να τοποθετούν εαυτούς εν μέσω ενός σύμπαντος που το ζουν ως τιμωρητικό (αξίζουν να τιμωρούνται). Μέσω αυτού του βίαιου περιεχόμενου της σκέψης το υποκείμενο είναι σα να **εκδραματίζει** έναν άλλο εαυτόν. Αυτόν τον **μεταλλαγμένο** εαυτόν είναι σε θέση να τον ενεργοποιεί ή απενεργοποιεί κατά περίπτωση. Γίνεται λόγος για μια **σχάση** του Εγώ εγκατεστημένη παιδιόθεν (πρώιμη παιδική ηλικία): το Εγώ του **διχοτομείται** παιδιόθεν σε έναν εαυτό ικανό ν'αγαπά και να επανορθώνει και σε έναν άλλο βίαιο εαυτό που μπορεί μόνο να μισεί. Με αυτήν την έννοια εξαιτίας της διαμεσολάβησης του τραύματος δημιουργείται εντός του μια βαθειά ανάμνηση **δύο** εαυτών: ενός ο οποίος μπορεί να ευδοκιμεί και ενός ο οποίος καταστρέφει τη ζωή. Το άτομο διατηρεί μια αίσθηση του παλαιού (ή αληθινού) εαυτού ο οποίος κάποτε υπήρξε, ενώ αργότερα προκύπτει ένας *ψευδής* ή **μεταλλαγμένος** εαυτός εξαιτίας ενός βίαιου συγκυριακού γεγονότος. Η ενδοψυχική αντικειμενοτρόπος σχέση ανάμεσα στο *Εγώ* και το *Εσύ*-η οποία είναι το αποτέλεσμα της εσωτερίκευσης της αναπαράστασης εαυτού/ αντικειμένου και του δεσμού ανάμεσά τους- μετατρέπεται στο τερατόμορφο αντίγραφο της. Αν το τραυματικό γεγονός που υπέστη το παιδί αφορά στο **σύμπλεγμα** της **νεκρής μαμάς**, τότε είναι δυνατόν να ερωτικοποιεί τη σχέση μεταξύ των δύο εαυτών του καθώς η ύπαρξη αυτού του *διπλού* έχει τις ρίζες της σε έναν αισθησιακό, εν είδει παράδοσης και προσφοράς, «θάνατο» της νεκρής μαμάς. Τότε ανάμεσα στον παλιό εαυτό του παιδιού και τον καινούργιο μπορεί να εγκαθίσταται μια ερωτική σχέση. Στις προσωπικές του σχέσεις (όπως και στην ανάλυση) μέσω της *μεταλλακτικής* επέλασης διαρρηγνύει τον κόσμο τον οποίο δημιουργεί ο καλός του εαυτός. Μπορεί κατά συνέπεια να προξενεί καταστάσεις **αποσύνδεσης** (εισάγει αποσυνδεδετικές παραμέτρους) όταν βρίσκεται με τους άλλους (π.χ. να πει «από το

πουθενά» στον άγνωστο συνταξιδιώτη του στο μέτρο: «οι κάλπες σου είναι υπέροχες...» έτσι ώστε ο τελευταίος να φτάνει να αναρωτιέται αν πράγματι είχε ακούσει καλά ή όχι)... Μέσω αυτής της συμπεριφοράς **τραυματίζει τον άλλον με τον τρόπο που κάποτε είχε τραυματιστεί αυτός ο ίδιος**. Θα λέγαμε ότι η «ανατριχίλα» που διατρέχει το σώμα του ανυποψίαστου αντικειμένου είναι ένα είδος «μικρο-τραύματος». Αυτό προκύπτει ως αποτέλεσμα της **ταύτισης** του μεταλλαγμένου υποκειμένου με το διαταρακτικό/ τραυματικό συμβάν της ζωής του. Τα αισθήματα αγάπης (προς τον εαυτόν και τους άλλους) μπορεί να μετατρέπονται σε μια ξαφνική και άσπλαχνη εγκατάλειψη. Το υποκείμενο μεταλλάσσεται τότε σε ένα είδος δραματικού εαυτού ο οποίος εκφράζει τη σκηνή της παιδικής του ηλικίας, όμως *όχι* όπως ο υστερικός. Εδώ κάθε δραματοποίηση εκπορευόμενη από τον μεταλλαγμένο εαυτό του υποκειμένου ξαφνιάζει και συγκλονίζει την ανυποψίαστη πλευρά του Εγώ αυτού του ιδίου του ατόμου και τον θέτει εν τέλει σε κατάσταση απόγνωσης. Στα πλαίσια του συμπλέγματος της **νεκρής μητέρας** το υποκείμενο (το παιδί της) «σπάει» τις σχέσεις του με τους άλλους πεθαίνοντας: τους εγκαταλείπει, φεύγει, χάνεται ξαφνικά και απροειδοποίητα έτσι ώστε να μεταφέρει στο αντικείμενο μια πλευρά της μητρικής *νεκρής ψυχής*, μια εικόνα *fetish* της νεκρής μαμάς η οποία είναι εν τέλει η αγαπώμενη. Όταν «πεθαίνει» μπροστά στα μάτια του άλλου είναι σαν να *στεγνώνει*, μια *ξηρασία* που παραπέμπει στο θάνατο (ο Pound στο ποίημά του «Cantos» εξισώνει το «στέγνωμα» με τον θάνατο, η ξηρασία συμβολίζει το θάνατο).

Το **αρχαϊκό τραύμα** προξενεί πόνο στο υποκείμενο σε βαθμό που το εξωθεί να μετατραπεί *επί του πραγματικού* σε αυτήν την πρωτόγονη/ πληγείσα πλευρά του εαυτού του. Εγκλωβίζεται τότε σε μια μόνιμη κατάσταση αγωνίας παράγοντας **εσωτερικευμένα αντικείμενα** ικανά να εκδραματίζουν το μίσος του συνθλιμμένου εαυτού του. Το υποκείμενο είναι σε θέση να «σκοτεινιάζει» τον εαυτόν του όπως σκοτεινιάζουν μια αίθουσα κινηματογράφου έτσι ώστε η προβαλλόμενη ταινία στο πανί να φαίνεται καλύτερα. Εμφανίζεται ως το **εκδικητικό παιδί** που δε γνωρίζει πώς να εκφράζει την αγάπη του μολονότι μπορεί να υπάρχουν ενδείξεις της ασυνείδητης τρυφερότητάς του για τους άλλους (αγάπη σε τελευταία ανάλυση για την μητρική **νεκρόπολη**). Αυτή η αλλόκοτη μετατροπή του εαυτού από την κανονική ψυχική λειτουργία στις διαταραγμένες σκέψεις επισυμβαίνει σαν αυτό να τούρχεται απ' έξω, ουρανοκατέβατο, όπως κάποιος κολλάει έναν ιό. Πρόκειται εδώ για μια ένδειξη/ σύμπτωμα της αγωνίας και της κατάθλιψής του. Επιπροσθέτως ο ψυχισμός του

εμφορείται από ασυνείδητα αισθήματα ενοχών εξαιτίας του μίσους του πρωτίστως για τους γονείς. Αναζητά τότε αντίποινα (διαδικασία επανόρθωσης) έτσι ώστε **μαζοχιστικά** να το «πληρώνει» υφιστάμενος πάσης φύσεως ανασκολοπισμούς. Επίσης τα **παρανοειδή** στοιχεία μπορεί να προεξάρχουν (π.χ. πιστεύει ότι οι επιβάτες του λεωφορείου μιλούν γι αυτόν ή θεωρούν ότι βρωμάει κ.λ.π). Κατά τον Bollas (1999) αυτά συνιστούν ένδειξη της βαθειάς **μοναξιάς** του υποκειμένου. Οι **παρανοειδείς** ιδέες αφορούν σε αποτυχημένες προσπάθειες του Εγώ να καταπραΰνει τον οργανισμό. Το άτομο σε αυτήν την περίπτωση χρειάζεται να νοιώθει ότι γίνεται το αντικείμενο κάποιου ενδιαφέροντος ακόμα και αν το πετυχαίνει με αρνητικό τρόπο, μέσω της αλλόκοτης συμπεριφοράς του (π.χ. κάθεται ανορθόδοξα στο κάθισμα του λεωφορείου κ.λ.π), εμφανίζοντας, προβάλλοντας και επιδεικνύοντας έτσι την ανάπηρη πλευρά του εαυτού του την οποία νοιώθει ότι ποτέ δεν την φρόντισαν και ως εκ τούτου είναι αυτή ακριβώς η πλευρά που χρειάζεται την προσοχή του περίγυρου. Οι αλλόκοτες ιδέες του είναι σαν «*επισκέπτες από τη χώρα του ανεκδιήγητου*» που τον θέτουν εκτός εαυτού. Στις περιπτώσεις τέτοιων ασθενών κατά την ανάλυση, μέσω της μεθόδου των ελεύθερων συνειρμών, τα παράγωγα του δυναμικού ασυνείδητου μπορεί να προσδώσουν περαιτέρω νοήματα στη συμπεριφορά και το περιεχόμενο της σκέψης τους μολονότι η κλινική εικόνα μοιάζει να είναι **χαρακτηριολογική** (δομή του χαρακτήρα τους). Εν τέλει σε αυτούς τους ασθενείς γίνεται λόγος για *«ψευδή εαυτόν»* προεξάρχων στις **σχιζοειδείς** οργανώσεις. Πρόκειται συχνά για σχιζοειδείς προσωπικότητες. Στους **σχιζοφρενείς** επίσης υπάρχει η αίσθηση ότι άλλαξαν δραματικά συνεπεία ενός γεγονότος, όμως συνήθως οι σχιζοειδείς, σε αντίθεση με τους πρώτους, εύκολα ενθυμούνται την περίοδο μετάλλαξης του εαυτού. Ο σχιζοφρενής μπορεί μόνο να κατασκευάζει μύθους (παραλήρημα) σχετικά με τη στιγμή (συμβάν, γεγονός) της μετάλλαξης επικαλούμενος π.χ. εξωγήινες δυνάμεις ή βακίλους, ιούς κ.λ.π στο περιβάλλον που του προξένησαν μεταλλαγή και αλλοίωσαν τον εαυτόν του. Αμφότεροι, σχιζοειδείς και σχιζοφρενείς, θυμούνται και κάνουν αναφορά σε ένα στιγμιότυπο **μετάλλαξης** (αλλαγή της προσωπικότητάς τους) εξαιτίας του οποίου έγιναν διαφορετικοί και ξέμειναν έκτοτε με έναν *αλλοτριωμένο εαυτόν*. *Η σχιζοειδής ψυχρότητα/ακαμψία και η σχιζοφρενική παγωμάρα συνιστούν απόπειρες του Εγώ να «κρατήσει» στη θέση του τον μεταλλάξιμο εαυτό*. Ο **σχιζοειδής** τον περισσότερο καιρό αποφεύγει τις στενές επαφές αυξάνοντας έτσι τη δύναμη (τον όγκο) της εσωτερικής φωνής. Η τελευταία είναι μια κατάσταση ενδιάμεση ανάμεσα στο όνειρο και την ομιλία. Περιλαμβάνει τη

φαντασία, τα περιεχόμενα του ονείρου αλλά επιπροσθέτως και κοινωνικές φαντασιακές συναντήσεις με άλλους. Είναι κάτι σαν αγγελιαφόρος μεταξύ του ονείρου και της ομιλίας, μεταξύ της πραγματικότητας και της επιθυμίας. Μεταφέροντας το περιεχόμενο των εσωτερικών διαλόγων του στον κοινωνικό (εξωτερικό) χώρο ο ασθενής αποσκοπεί (ασυνείδητα) να φέρει τον άλλον ενώπιον της δικής του αποσυνδεδετικής κατάστασης, να εισάγει το αντικείμενο εντός του εσωτερικού διαστήματος στο οποίο κατοικεί. Πρόκειται για μια αλλόκοτη εξωτερίκευση του εσωτερικού κόσμου των αναπαραστάσεων εαυτού και αντικειμένων ενός ανεστραμμένου εαυτού, μέσω της οποίας εκφράζονται οι συνέπειες του τραυματικού. Γενικότερα εδώ έχουμε να κάνουμε με ανθρώπους οι οποίοι **μεταλλάσσονται** περισσότερο παρά εξελίσσονται. Η ζωή τους φαίνεται να σημαδεύτηκε από ένα γεγονός το οποίο σταμάτησε την περαιτέρω ψυχοσεξουαλική τους εξέλιξη. Διακρίνουμε σαφώς ανάμεσα στις αλλαγές που οφείλονται σε μεταλλαγές (μεταλλάξεις) και σε αυτές που σχετίζονται με την ψυχοσεξουαλική εξέλιξη. Στην πρώτη περίπτωση τα άτομα δημιουργούν μια αλλόκοτη ατμόσφαιρα γύρω τους μέσω περιέργων χειρονομιών, κινήσεων και εκφράσεων που δίνουν την εντύπωση μιας επικείμενης (επερχόμενης) **«κλιματικής αλλαγής»**. Υπάρχει κάτι στον αέρα, σαν κάτι να πρόκειται να συμβεί... Αυτοί οι άνθρωποι βίωσαν μια αλλαγή του εαυτού τους οφειλόμενη σε μια τραυματική συγκυρία κατά την **παιδική τους ηλικία**, μια αλλαγή η οποία –όπως πιστεύουν-τους αλλοτρίωσε μια για πάντα. Το **τραυματισμένο** άτομο βιώνει τη διαδικασία μιας συνεχούς και ριζικής μεταβολής της ιδιοσυγκρασίας του σε κάτι άλλο. Ο εαυτός του προκύπτει ως το αποτέλεσμα ενός συγκεκριμένου τραυματικού γεγονότος (που συνέβη κάποτε) και της ιδιαίτερης δομής του. Προκύπτει έτσι μια ιδιάζουσα αίσθηση εαυτού. Είναι ως εάν ένα τέρας να τον σκοτώνει καθώς γεννιέται και αυτός να ανασταίνεται έχοντας μια καινούργια - μεταλλαγμένη από το τραύμα- φόρμα, η οποία γίνεται μέρος ενός νεοδημιουργηθέντος προσώπου. Αυτοί οι άνθρωποι φοβούνται και είναι επιφυλακτικοί έναντι οποιασδήποτε επικείμενης αλλαγής (συμπεριλαμβανομένης και της ψυχανάλυσης) ακόμα και αν πρόκειται για το καλύτερο. Ο Bollas (1999) υποστηρίζει ότι εμφορούνται από αυτό που ο ίδιος ονόμασε το 1992 **«γνώση της δομής του κακού»**. Σε αυτήν την περίπτωση, κάποιος ο οποίος εμφανίζεται ως καλός στη ζωή του (τραυματισμένου) και απελπισμένου υποκειμένου προσφέρει βοήθεια και υποστήριξη εκμαιεύοντας έτσι την εμπιστοσύνη και την εξάρτησή του απ' αυτόν. Ο τελευταίος όμως, στη σκέψη του υποκειμένου, χρησιμοποιεί τον μανδύα ενός ως

εάν καλού ατόμου σαν δόλωμα για να «τουμπάρει» τα πράγματα προς το κακό οπότε το απελπισμένο υποκείμενο βρίσκεται εκτεθειμένο και ανυπεράσπιστο στον (καταστροφικό) οίκτο και την απειλητική πρόθεση ενός (εν τέλει) κακοποιού. Είναι επί μιας τέτοιας γνώσης /πεποίθησης που καταστρέφεται η εμπιστοσύνη του τραυματισμένου υποκειμένου προς τον εξωτερικό κόσμο. Εδώ το φερόμενο ως καλό εμφανίζεται-στο νου του ατόμου-με απώτερο σκοπό να μετατραπεί σε κακόβουλο.

Ο Bollas αναφέρει χαρακτηριστικά ότι αυτοί που **τραυματίστηκαν** από ένα γεγονός είναι άνθρωποι «**εκπλήξεις**». Δεν έχουν εσωτερική αρμονία και ζουν με τη ψευδαίσθηση ότι καταλαβαίνουν εαυτόν και αλλήλους, στην πραγματικότητα όμως **αντιμετωπίζουν την εσωτερική τους ζωή ως ένα πραγματικό γεγονός**: μια φευγαλέα σκέψη (επιθετική ή σεξουαλική) μπορεί να τους φτάνει στο χείλος του να την πραγματώσουν, άλλως ειπείν γίνονται εύκολα θύματα εκδραματίσεων (acting outs). Αυτή η συνεχής τάση για **μετατροπή του ψυχικού περιεχομένου σε πραγματικό γεγονός** αντικατοπτρίζει την πρώιμη ιστορία της ζωής τους. Είναι ως εάν να ξαναγεννιούνται επί καθημερινής βάσεως διαμέσου του πραγματικού και τραυματικού συμβάντος.

Βιβλιογραφία

Bollas C. “ The mystery of things”, Routledge, London, 1999

De Mijolla A. “Dictionnaire International de la psychanalyse”, Calmann-Lévy ; Paris 2002

Green Andre “Narcissisme de vie, narcissisme de mort”, Minuit, Paris 1983